

[K] **EEN VLAAMSE BEETHOVEN.
BIOGRAFIE DOOR JAN CAEYERS**

Het is met zijn 672 bladzijden een van de meest paginarijke biografieën die er ooit over Ludwig van Beethoven zijn geschreven, het eind 2009 verschenen boek *Beethoven. Een biografie* van Jan Caeyers. Het is bovendien een van de weinige Beethoven-biografieën in het Nederlandse taalgebied. En het is niet minder dan een levenswerk: Caeyers houdt zich sinds jaar en dag met de fameuze componist bezig en was onder meer oprichter van de Beethoven Academie. Onlangs inspireerde hij Klara nog tot een vierdaagse, non-stop Beethoven-marathon met de bevlogen auteur als gids. Toch heeft Jan Caeyers er nadrukkelijk voor gekozen *Beethoven. Een biografie* geen muziekanalytisch karkater te geven, maar een waar leesboek te schrijven, in veelal dartelend taalgebruik, waarin de auteur nadrukkelijk zijn verhaal “vertelt” en de lezer meeslept — niet alleen door de stegen van de

steden waar de Beethovens ooit thuis waren, maar ook door de krochten van cultuurhistorische feitjes en de nauwsluitende, vaak adellijke netwerken die Beethoven omringden. Of, beter geformuleerd, waarmee Beethoven zich doelbewust omringde.

De biografie is er één vol superlatieven. Genie, genius en genialiteit zijn volgens de auteur zonder meer en onverkort op Beethoven van toepassing, het orkest van Mannheim van Clemens August is niet minder dan een “superorkest” en ga zo maar door. Desondanks heeft Caeyers van *Beethoven. Een biografie* bepaald geen hagiografie gemaakt, maar een uitgewogen studie van context en content, van feit en fictie, waarbij hij nu en dan zijn gedachten ook de vrije, speculatieve loop laat. “Vroeger was het de taak van de biograaf om een papieren standbeeld voor de gebiografeerde op te richten”, schreef wijlen Martin van Amerongen eens. “Thans tracht de betere biograaf de in de loop der jaren op dit standbeeld ingevreten roest en vogeldrek te

Ludwig von Beethoven, linosnede door Meijer Bleekrode uit 1926, collectie Joods Historisch Museum, Amsterdam, copyright Stichting Meijer Bleekrode.

verwijderen.” En dat doet Caeyers met verve en deskundigheid; zijn biografie is misschien wel een ideale introductie tot Beethovens leven en werk.

De Beethoven van Caeyers is ook een beetje een Vlaamse Beethoven: diens Vlaamse familie-achtergrond — compleet met hoofdletter V in “Van” — in Mechelen, Leuven en Luik wordt met een verse archivalische blik gezien. Daarbij keert Caeyers zich soms ook tegen de heersende opvattingen. Hij blijft voorvader Johann hardnekkig en niet geheel onverdedigbaar Jean noemen, op grond van het feit dat deze “tijdens zijn leven altijd werd aangesproken met Jean, én omdat deze benaming ook in *alle* [cursivering EW] officiële documenten werd gebruikt”. Wie evenwel de doopakte van Ludwig (“Ludovicus”) ter hand neemt (niet in het boek opgenomen), ziet dat daar toch echt “Johann” als vader wordt genoemd. De naamskwestie is sowieso een netelige: op het autograaf van de *Derde symfonie* zien we bijvoorbeeld als auteursvoornaam Louis, op een vroege uitgave ervan Luigi. Het is iets wat Caeyers niet problematiseert in het verder uitgewogen en synthetiserende hoofdstuk dat hij over de *Eroica* schreef.

De vele mysteries rondom de *Derde* nam Beethoven met zich mee in het graf. In een geserreerd essay van nauwelijks meer dan tien pagina’s vat Caeyers de zaken helder samen. Aan de ontstaans-, uitgave- en vroege uitvoeringsgeschiedenissen, aan de vermeende relatie met (of beter misschien: de strategische knipoo naar) Napoleon, tot aan het vrij plotseling aan het werk toegekende epitheton *Eroica* en de vele interpretaties daar weer omtrent besteedt hij aandacht. Aan het wild wegkrassen van de eerdere titel *Bonaparte* — waaraan door menige biografische voorgangers veel symbolische waarde werd toegekend — besteedt Caeyers slechts enkele onderkoelde woorden (en het valt voor de goede verstaander ook te bekijken op een van de niet al te beste zwart-witillustraties in het boek — een beetje gemiste kans). In het bewuste hoofdstuk toont Caeyers zich van zijn beste zijde, in die zin dat hij alle eerdere interpretaties helder op een rij heeft en daar zijn eigen pad doorheen klieft. Het hoofdstuk toont echter ook aspecten waarmee men wat moeite zou kunnen hebben. Ik noem er enkele.

Zoals iedere rechtgeaarde biografie die een persoon uit lang vervlogen tijden portretteert, probeert

Caeyers met een intussen eenentwintigste-eeuws begrippenapparaat een laaachtende-, vroegnegentiende-eeuwse persoon in de context van zijn dagen te schetsen en te duiden. Caeyers’ interpretaties overtuigen in de meeste gevallen, maar door zijn terminologie vervreemdt hij de lezer — althans mij — geregeld van de hoofdpersoon en zijn tijd. Wanneer Beethoven niet alleen in Wenen maar ook in Parijs carrière wil maken, en de symfonie aan een Weense getrouwe opdraagt, maar haar tevens de titel Bonaparte meegeeft, heet dat bij Caeyers bijvoorbeeld een “marketingmix”. En als de biografie ten slotte bij de muzikale analyse van het werk belandt, komt het er vooral (en een beetje teleurstellend) op neer dat Beethoven, anders dan Haydn en Mozart voor hem, een geëmancipeerde componist was, die zelf de spelregels vastlegde van het spelen dat hij wenste te spelen: “Daarom is de *Eroica* op zichzelf een heldendaad.”

Zo’n summiere conclusie verbaast, gezien Caeyers’ achtergrond. Als schrijver is en blijft Caeyers dan ook een beetje een romanticus die van grote woorden houdt, die herhaaldelijk schrijft te weten wat Beethovens bedoelingen zijn geweest en een causeur die ondanks alle moderne inzichten steeds een romantische blik op zijn held behoudt. Dat gaat kortom wel eens ten koste van de nuance. Zo is de muziek van Johann Strauss sr. “muziek die de zinnen streelde, maar die geen eisen stelde aan de geest”. Van sommige knipogen moet je houden, zoals die bij het eerste boekdeel, dat de joyceaanse titel *De kunstenaar als jongeman* meekreeg. En wie van zijn lezers kent werkelijk het (niet nader toegelichte) verschil tussen muziekdirecteur en kapelmeester?

Ach, het zijn kleinigheden binnen een in elk geval meeslepend betoog dat, zoals gezegd, een fijne introductie tot Beethoven is, maar — helaas — ook niet meer dan dat.

EMILE WENNEKES

Jan Caeyers, *Beethoven. Een biografie*, De Bezige Bij, Amsterdam, 2009, 627 p.